

Febrúar 2002

**Eftirlitsverkefni Hollustuverndar
ríkisins og Heilbrigðiseftirlits
sveitarfélaga**

Örveruástand rjómabolla 2002

**Hollustuvernd ríkisins
Heilbrigðiseftirlit sveitarfélaga**

Inngangur

Bolludagur er mánudagurinn í 7. viku fyrir páska (2. febrúar til 8. mars). Algengt var í katólskum sið að kjötfasta dagana tvo fyrir upphaf föstu. Var það boðið í þjóðveldislögum. Önnur merki um siði tengda þessum mánudegi hérlendis er ekki að finna fyrr en á 19. öld. Til slíkra föstuákvæða er að rekja tilhald í brauðmat í Danmörku, sem þekkt er frá því um 1700 og að líkindum komið frá mótmælendasvæðum í norðanverðu Þýskalandi. Þaðan er líka runninn sá siður að vekja menn með flengingum þennan mánudag. Þær eiga sér líklega katólska fyrirmynd í táknrænum hirtingum á öskudag, en vöndurinn minnir einnig á stökkul sem notaður var til að dreifa með vígðu vatni við föstuinngang. Flengingar og bolluát barst hingað seint á 19. öld og virðast danskir og norskir bakarar hafa átt mikinn hlut að máli. Heitið "bolludagur" er ekki þekkt fyrr en eftir aldamót, og mun orðið til hérlendis. Siðurinn að "slá köttinn úr tunnunni" þennan mánudag virðist hafa borist til helstu kaupstaða frá Danmörku fyrir 1870 ásamt "marséringum" grímuklæddra drengjaflokka milli húsa með söng og fjárþónum. Þetta lagðist víðast af aftur fyrir aldamót. Kattarslagsdagurinn hélst þó á Akureyri, en færðist um 1915 yfir á öskudag, og hefur á síðustu árum borist á ný til höfuðborgarinnar ásamt fjöldagöngum barna í grímubúningum. Fiskibolluframleiðsla á Íslandi tengdist bolludeginum árið 1939 en bæði fyrr og síðar hafa krem- og rjómbollur þó einkennt mataræði þennan dag. *Heimild: Saga daganna eftir Árna Björnsson, 1996*

Eftirlitsverkefni

Þegar farið er í eftirlitsverkefni eru tekin sýni af sams konar matvælum á ákveðnu tímabili um allt land og leitað eftir sömu þáttum í matvælunum. Niðurstöður eru teknar saman fyrir landið allt hjá Hollustuvernd ríkisins. Niðurstöður eftirlitsverkefna gefa mynd af ástandi þess sem verið er að skoða á þeim tíma sem það er skoðað og samantektir úr þeim má nota til að bera saman niðurstöður úr sams konar eftirlitsverkefnum milli ára.

Í febrúar 2002 fór fram eftirlitsverkefni Hollustuverndar ríkisins og Heilbrigðiseftirlits sveitarfélaga.

Kannað var örveruástand rjómbolla á 8 heilbrigðiseftirlitssvæðum, en þau voru Umhverfis- og heilbrigðisstofa Reykjavíkur, matvælasvið, (UHRM), Heilbrigðiseftirlit Hafnarfjarðar og Kópavogs (HHK), Heilbrigðiseftirlit Vestfjarða (HVF), Heilbrigðiseftirlit Norðurlands vestra (HNV), Heilbrigðiseftirlit Norðurlands eystra (HNE), Heilbrigðiseftirlit Austurlands (HAUST), Heilbrigðiseftirlit Kjósarsvæðis (HKS) og Heilbrigðiseftirlit Suðurlands (HS).

Í verkefninu voru tekin 72 sýni af rjómbollum úr 17 bakaríum víða um land. Sýnin voru ýmist vatnsdeigs- og gerdeigsrjómbollur. Sýni sem tekin voru á höfuðborgarsvæðinu og landsbyggðinni voru ekki endilega af matvælum sem voru framleidd á viðkomandi svæði.

Sýnin voru rannsökuð á rannsóknastofu Hollustuverndar ríkisins.

Niðurstöður

Við rannsókn á rjómbollunum voru skoðuð helstu atriði sem hafa áhrif á örverufræðilegt öryggi þeirra. Athugaður var heildargerlafjöldi, *Staphylococcus aureus*, kólí og saurkólígerlar sem gefa til kynna persónulegt hreinlæti starfsfólks og almennt hreinlæti við framleiðslu vörunnar. Heilbrigðiseftirlitssvæðin sendu inn 72 sýni sjá Töflu 1.

Tafla 1. Fjöldi sýna frá hverju heilbrigðiseftirlitssvæði

Tegund sýna	HNE	HAUST	HHK	UHRM	HK	HS	HVF	HNV	Sýni alls
Rjómabollur	12	8	17	16	3	6	8	2	72

Tvö af þeim 72 sýnum sem tekin voru til greiningar, eða um 2,8%, voru talin ósöluhæf skv.riti heilbr.rn. nr.3/1981 og eitt sýni var talið gallað skv. sama riti. Sýnin tvö voru ósöluhæf vegna of hás heildargerlafjölda annars vegar og of hás saukóligerlafjölda hins vegar. Sýni sem var gallað innihélt talsverðan fjölda af *Staphylococcus aureus* og háan heildargerlafjölda.

Tafla 2. Líftala við 30°C, fjöldi saurkóligerla og fjöldi *S. aureus* í rjómabollum

Líftala við 30°C		Saurkóligerlar		Staphylococcus aureus	
Örverufjöldi í grammi	Fjöldi sýna	Örverufjöldi í grammi	Fjöldi sýna	Örverufjöldi í grammi	Fjöldi sýna
<200	9	<10	69	<20	69
200 - 1000	22	10 - 100	2	20 - 200	3
10 ³ - 10 ⁴	24	100 - 1000	1		
10 ⁴ - 10 ⁵	7				
10 ⁵ - 10 ⁶	5				
10 ⁶ - 10 ⁷	5				
Alls	72		72		72

Lokaorð

Niðurstöður þessa eftirlitsverkefnis sýna það að rjómabollurnar sem Íslendingar borða eru almennt undir þeim viðmiðunarmörkum sem miðað er við. Það eru einungis 3 sýni sem eru yfir mörkum þar af tvö ósöluhæf samkvæmt riti heilbrigðisráðuneytis nr. 3/1981.